

Erabateko hondamendiaren aurreko azken alerta dugu gaur egungo krisia”

DOMINIQUE MEDA FILOSOFO ETA SOZIOLOGOA

Parisko Dauphine unibertsitatean irakaslea da. Lanaren soziologian berezitua izanki, koronabirusaren izurriteak esfera horretan eragindakoa azaldu dio ARGIAri. Hala ere, lanaren esparrutik desbideratu eta ikuspegi integralarekin begiratu diogu gaur egungoari. "Bigarren Mundu Gerraren ondorengoa prestatu zen bezala prestatu behar dugu koronabirusaren ondorengoa. Nire irudiko, Erresistentzia Kontseilu Nazionalaren programa da jarraitu beharreko adibidea", dio.

JENOFA BERTHOKOIRIGOIN

Egoera ezohikoa eta arraroa dugu: 3.000 milioi pertsonen konfinamendua eragin du birus batek. Koronabirusaren biharamunean, zer aldaketa ekar diezaioke gure bizitzeko moduari?

Konfinamendu garai honetan prestatzen ari dena erabakigarria da. Edo biharamuna izango da *business as usual*, zoro gisa kontsumituko dugu konpentsatzeko eta ahazteko, eta gobernuek horri sustatuko dute; edo aldatu egingo gara, proiektu berri bat prestatua ukanen dugulako eta gai izango garelako gure portaera eta praktika berriak printzipio horiekin errimatzeke.

Bigarren bidea helburu, nola heldu gaitzke biharamun ezberdinera?

Une honetan informazio argia eta etorkizunerako proiektu serioak sortzeko lekuak beharrezkoak ditugu, krisialditik aterako garenean nahiko argi ukan dezagun elkarrekin egin beharrekoa. Hori erraterakoan Erresistentzia Kontseilu Nazionalaren (EKN) programan

pentsetan dut -1944an osatu zuten, eta berehalako gaiez gain, gerra biharamunerako erreforma sozial eta ekonomikoak biltzen zituen-. Gisa horretako programa bat behar dugu, printzipio berriak eta hurrengo urteetarako plana zehazteko. Gure jendartearen antolaketa berria zehaztuko luke, ekologiaren gaia lehentasunetan kokatuz.

Nola osatu behar litzateke EKN gisako egitura hori?

EKNren baitan sindikatueta eta alderdi zein tendentzia politiko ezberdinetako ordezkariak genituen. Uste dut orain ere, erradikalki ezberdinak izanen diren politikak erabakitzeko koalizio oso zabal bat behar dugula, alderdiez, sindikatu guztiez baita Gobernu Kanpoko Erakundeek -behartsuenekin harremanetan direnak baita trantsizio ekologikoren arloan dihardutenak ere- osatua. Hartu neurriak erreferendum bidez berretsiak izan behar liratezke. Noski, aldaketa politikoak nazioarte eta Europa mailan erabakiak izatea litzateke idea-

la. Baina, maleruski, ikusten dugunean zer nola ari den Europa -zer pena!-, une honetan uste dut maila nazionala dela egingarriena.

Hau izurrite bat baino gehiago da: sistemak funtzionatzen ez duenaren froga.

Jakina! Gure sistemaren ahultasun guztiak agerian dira, begi-bistakoa da mugak gauditutugula. Krisi ekologikoaz hitz egiterakoan zientzia-artikulu askok seinalatzen zigitena argi gelditzen ari zaigu. Kontrola guztiz galdu dugu: kapitalen zirkulazioa liberalizatu dugu eta ez dugu gehiago meneratzen. Horixe ederki azaltzen digu Rawi Abdelal ekonomialariak.

Gure jendarte indibidualistari ohartarazpen interesgarria dakar guztiak: norbanakoa eta kolektiboa ez doazela bereiz.

Bai, baina norberekeria elkartasunarekin nahastearen arriskua ere bada. "Eragingarri eta baliogarri izateko ez dut

PHILIPPE MATSAS / OPALE / LEEMAGE

mugitu behar" irakurketa ez da bikaina. Norberak baliagarri izan behar luke beti jendarteari zerbait eskainiz, bakoitzak bere gaitasunen arabera eraikiz jendar-teak behar duen hori: maskarak, gogotak, irakurketa aholkuak, kantuak...

Nahiz eta premia sozial eta sanitarioan egon, agintarien begietan ekonomiak segitzen du lehentasun izaten. Premiazkoak ez diren enpresak ez dituzte hertsia nahi.

Kriminala iruditzen zait. Gobernuaren aginduak kontraesankorrak dira, ez da serioa: Alde batetik, joan-etorriak debekatuak dira, eta erraten da hiru pertsona baino gehiagoko elkarretaratzeak debekatuta daudela, baina beste aldetik, bizirauteko funtsezkoak ez diren sektore batzuetakoei erraten zaie lanera joateko babes-neurririk ez dagoenean. Eskandalagarria da. Joan den astean Frantziako ekonomia ministroak zifra sinesgaitz baten berri eman zuen: langileen %40a tele-lanaren bidez ari dela, %45a lanto-

kian eta %15a langabezia partzalean dagoela. Herriak behar dituen lanpostuen zerrenda fin eta zehatza egin eta langile horiei ekipamenduak bideratu behar dizkiegu. Mobilizazio orokorra eskatzen duen gerrako ekonomia behar dugu, enpresen errequisizioak behar dira, beharrezkoak diren produktuak bakarrik ekoizteko: maskarak, eskularruak, testak, elikagaiak, energia, telekomunikazioa...

Ondoko herrian gertatutakoari begiratzeko ezintasuna dute agintariak. Italian gertatzen ari dena bizi dute orain Espainian, bihar Frantziak biziko duena.

Okerrena da molde txarrean egiten dituztela nazioarteko konparazioak:

ikusteko besteek nola lortu duten ospitaleetako ohe kopurua jaistea, zergak jaistea, kaleratzeak erraztea, funtzionario kopurua murriztea, eta abar. Besteak baino bihurriago direla uste dute

beti: ziur nago batzuek pentsatu dutela –erran ere egin dute– ezin dugula geure burua konparatu pertsonako Barne Produktu Gordina gurea baino

apalagoa duten herrialdeekin. Baina bai, Italiak erakusten zigun bidea: erabateko konfinamendua behar dela, ahalik eta jende gehien babesten duen ekonomiara pasa behar dela. Bestalde, non dago Europa? Europari legokioke

gomendioen, ahaleginen eta praktiken koordinatzea. Guztiz harrigarria da Nazioarteko Diru Funtsa edota Europako Batzordea behin eta berriz aritzea

Koronabirusaren biharamunean, haserrearen adierazpena izanen dugu, baina hori zapuztu nahiko duten polizia-indarren hedapena ere”

gomendioak egiten –zigor mehatxuekin batera– gure zorrak, lan-kodeak zein babes sozialak murrizteko; eta orain, gure osasun publikoko jardunbide egokiak homogeneizatzeko gomendioak nahi ditugunean, ez dago inor!

Lanak gure bizitzetan daukan balioaz gogoetatzera eramanez gaitu bizi dugun garai honek?

Uste dut pertsona asko konturatuko dela lanaren funtzioez, nolatan egituratzen dituen gure bizitzak, lan egiteak arau soziala izaten jarraitzen duela, harremanak ahalbidetzen dituela. Baina, beste batzuentzat lanaren esperientzia oso mingarria izango da –babes-neurririk gabe lan egitera behartuak direnentzat eta gobernuaren manu paradoxikoaren eta erretiratzeko eskubidea erabiltzeko beldurraren artean urratuak dauden guztientzat–. Azkenik, ez da ezinezkoa langile askok distantzia hartzea eta bat-batean galdekatzea haien lanaren balioa. Gure bizitzan lanak daukan lekua- ren berrikustea baino gehiago, uste dut krisi honek lanbideen birbalorizazioa eta birkontsiderazioa ekar dezakeela: lanbide erabilgarriak ala lanbide toxikoak. Gaur egun, eta sarritan krisi ekologikoaren iragarpenarekin, gazteak jada auzi horretan dabilta. Nire ustez, egungo egoerak areagotu egingo ditu galdera horiek.

Ondokoa erran izan duzu: "Bere lanaren zentzuaz baita eredu ekonomikoaz ere galdetzera eramango lituzkeen kontzientzia hartze herritarrek parean ukan dezake gaur egungo sistema. Aldaketa erradikalerako aukerak mugatzen dituzte oraindik joko arauak".

Nahiz eta gu modu pertsonalean aldatu, sistema aldatzen ez bada ez du ezertarako balioa –% 3aren araua, zorraren beldurra, kapitalismoa, ezberdintasunak, soldata-hierarkia eroa, BPGaren fetitxismoa, ekonomia neoklasikoaren inperialismoa, liberalismoaren oinarrian den sinesmena, produktibismoa eta kontsumismoa...–. Gure gramatika, gure printzipioak, gure zenbaki adierazleak, hots, gure konbentzio guztiak aldatu behar dira. Adibidez, badu 20 urte idazten dudala –beti gauza bera– BPGaren fetitxismoa bukatu eta beste adierazle fisiko eta sozial batzuk hartu behar ditugula, alar- mak pizteko balioa luketenak.

Horrek herritarren matxinada ekar dezake? Edo, azkenean, koronabirusaren bataila irabazten dugunean, jendea berdin ala gehiago kontsumitzen hasiko da?

Seguru asko, haserrearen eta sentipen- en adierazpena izanen dugu, eta hori zapuztu nahiko duten polizia-indarren hedapena ere izango dugu. Horretarako herritarren formakuntza beharrez- koa dugu, krisialditik irteteko proiektu herritarra adierazten lagundu behar dugu, Bigarren Mundu Gerraren ondorengoa prestatu zen bezala prestatu behar dugu koronabirusaren ondorengoa. 2007an Denis Kessler MEDEF patronalaren sindikatuko presidente-ordearen hitz hauek gogorarazten ditut: "Frantziako modelo soziala EKNren emaitza da. Gaulisten eta komunisten arteko konpromisoa. Erreformatzeko garaia da, eta gobernu horretan dabil. Gobernuak egindako aldaketan ondoz ondoko iragarpenek *patchwork* itxura eman dezakete. Askotarikoak, garrantzi desberdinekoak eta helburu askotarikoak diruditen arren (funtzio publikoaren estatutua, erretiroko araubide bereziak, Gizarte Segurantzaren bateratzea, paritarismoa...), gertutik begiratuta, argi dago unitate sakona dagoela. Erreforma-zerrenda? Siplea da, har ezazu 1944 eta 1952 artean ezarri zen guztia, salbuespenik gabe. Hori da kontua: 1945etik ateratzea da gaur egun behar duguna, EKNren programa metodikoki desegitea".

Uste duzu buruzagi politikoek beren akatsak onartzeko zuhurtzia ukango dutela eta norabidea aldatzen jakingo dutela?

Frantziako Errepublikako presidentek martxoaren 13an egin hitzaldian aukera hori zabaldu zuela zirudien. Baina ez zuen inolako *mea culpa*-rik egin. Nola liteke inork ez hartu izana kontuan duela urtebetetik ospitaleetako langileek plazaraturiko sorospen-deiak? Nolaz Errepublikaren presidentea eta lehen ministroa ez dira inoiz haiekin bildu? Nola liteke?! Bozkatu berri den zuzen- ta-finantzei buruzko legean nolaz ez da artatzaileen ordainsariaren berehalako

emendiorik? Ez dut uste gure agintariek halako aldaketarik bideratzeko gaitasuna dutenik.

Konfinamenduaren biharamunaz gogoetatzera, batek baino gehiago azpimarratzen du teknologiarren bidezko kontrol eta jarraipen soziala, kutsatutakoak segitzeko eta beraz birusaren hedapena mugatzeko helburuz.

Tentazio eta joera horren aurka borrokatu beharko gara indar handiz. Estatuak egiten duena kontrolatzen ariko diren kontra-botereak beharko ditugu absolutuki. Kontra-botere horiek independenteak izan beharko dira, magistratu, abokatu eta GKEz osatutakoak.

Maiz hartzen duzu hitza klima larrialdiaz eta paradigma aldatzeko beharraz ohartarazteko. Zer lotura dago koronabirusaren egoera katastrofiko horren eta klima aldaketaren egoera katastrofikoaren artean?

Krisi hau, klima-aldaketarekin lotuta egon ala ez, neurrigabeko globalizazioaren eta muga guztiak bortxatzearen logikaren krisia da.

Abisu bat da. Krisiei aurre egiteko dugun prestake- ta-eza argi utzi digu.

Baina, krisi are larriagoei aurre egin beharko diegu geroa. Karbono dioxido emisio berekin ala handiagoekin jarraitzen badugu egoera are okerragoa izango dugu. Zikloiak, itsas mailaren igoerak, lehorteak, elikagai-eskasiak, erre- fuxiatu klimatikoak, birus berri are okerragoak –ezin dugu imajinatu ere–. Ez gaude batere prestatuak! Gaur egun, gure zoritxarrean zortea dugu, epidemia honek gure hauskortasunez eta ahultasunez ohartarazteko balio digulako, gure ereduaren erabateko iraunkortasun-ezaz ohartarazteko balio digulako. Hau da erabateko hondamendiaren aurreko azken alerta. Horrek aldaketarako aukera ematen digu, gure jendartea birmoldaketa ekologikorantz bideratzeko aukera ematen digu. Hori luze eta zabal azaldu dut *La Mystique de la croissance* (Hazkundearen Mistika) liburuan. ●

Gaur egungoa abisua da; krisiei aurre egiteko dugun prestaketa-eza argi utzi digu, baina krisi are larriagoei aurre egin beharko diegu